

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΣΧ. ΕΤΟΣ 2014-2015

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ - ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΓ.ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΕΝΟΤΗΤΑ: ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

«Η ΕΝΔΟΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΑ ΜΕ ΑΦΟΡΑ»

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Βούλγαρη Ιωάννα

Γιώτης Λουκάς

Γούλα Ειρήνη

Δημητρίου Ευαγγελία

Δούνης Λουκάς

Κεφαλάς Κωνσταντίνος

Κολοβός Στέφανος

Κοντογεώργος Βασίλης

Λιτσάι Νεφέλη

Λοιδώρη Λύδια

Μπίμη Χαρούλα

Νικολάου Κωνσταντίνα

Πανταζή Σωτηρία

Φερφυρή Γρηγορία

Φιράι Γκρισίλντα

Χουσιάδας Χρήστος

Εισαγωγή

Το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού, κοινώς γνωστό ως bullying, είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο το οποίο, αν και θα ανέμενε κανείς να παρουσιάζει τάσεις μείωσης, βρίσκεται σε έντονη έξαρση τις τελευταίες δεκαετίες στις «αναπτυγμένες» κοινωνίες.

Είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι περιοριζόμαστε συνήθως στις εφηβικές παραβατικές συμπεριφορές και τείνουμε να αγνοούμε δύο τεράστια σημασίας παραμέτρους που σχετίζονται αφενός με τη δομή και τη λειτουργία του σχολείου, το περιεχόμενο και τη διαδικασία του ίδιου του εκπαιδευτικού συστήματος που εφαρμόζει το σχολείο και αφετέρου με την επάρκεια και την καταλληλότητα του εκπαιδευτικού προσωπικού. Ένα πρώτο θέμα το οποίο πρέπει να μας απασχολεί είναι σε ποιο βαθμό το ίδιο το σχολείο, με τις κυρίαρχες πρακτικές του, των διαρκών εξοντωτικών εξετάσεων, της διαρκούς ανταγωνιστικής λειτουργίας, της αποθέωσης της αποστήθισης και της συμφωνίας με τον καθηγητή-αυθεντία, μετατρέπεται σε ένα χώρο απέραντης τρομοκρατίας όπου τα συναισθήματα του εγκλωβισμένου μαθητή είναι ο φόβος, η πίεση, ο ψυχαναγκασμός, η διαρκής άρνηση και δυσαρέσκεια. Έτσι, η ίδια η απύσχα ανθρωπιστική παιδεία δίνει τη θέση της στη διαχείριση του φόβου και του μίσους. Μπροστά σ' αυτό το γενικευμένο φαινόμενο του φόβου, η παραβατική συμπεριφορά των εφήβων φαντάζει απλώς λεπτομέρεια.

"Hopeful"

Oh-oh-oh
Check it out
Oh, no
Here we go

Please help me God, I feel so alone
I'm just a kid, how can I take it on my own?
I've cried too many tears, yeah, writing this song
Trying to fit in. Where do I belong?
I wake up every day, don't wanna leave my home
My mamma's askin' me why I'm always alone
Too scared to say, too scared to holler
I'm walking to school with sweat around my collar
I'm just a kid, I don't want no stress
My nerves are bad, my life's a mess
The names you call me, they hurt real bad
I want to tell my Mom
She's havin' trouble with my Dad
I feel so trapped, there's nowhere to turn
Come to school
Don't wanna fight I wanna learn
So please mister Bully
Tell me what I've done
You know I have no Dad
I'm livin' with my Mom
Just be hopeful, yes, I am
Hopeful for today
Take this music and use it
Let it take you away

And be hopeful, hopeful
And He'll make a way
I know it ain't easy but that's okay
Just be hopeful
Why do you trip every single day?
I didn't ask to be born but now I have to pay
I ain't got no money, you take all I have
When I give it to you, I search through my bags
I feel so scared when you shut me down
You kick me, punch me, throw me to the ground
When I ask you, yo, what have I done?
You hit me again, and make fun of my Mom!
I'm hopeful, yes, I am
Hopeful for today
Take this music and use it
Let it take you away
And be hopeful, hopeful
And He'll make a way
I know it ain't easy, but that's okay
Just be hopeful
What I wear is all I have
We lost our home, I'm livin' from a bag
Yo mister Bully, help me please
I'm flesh and blood, accept me please
Hey mister Bully, I don't know what to do
My mind, it can't explain what I did to you
Mister Bully, take in all my please
Every single day you bring me to my knees
Hopeful, yes, I am
Hopeful for today
Take this music and use it
Let it take you away
And be hopeful, hopeful
And He'll make a way
I know it ain't easy, but, that's okay
Just be hopeful.

Κεφάλαιο 1ο

1.1 Ορισμός

Ο όρος «εκφοβισμός και βία στο σχολείο» (school bullying), όπως και ο όρος «θυματοποίηση» (victimization) χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν μια κατάσταση κατά την οποία ασκείται εσκεμμένη, απρόκλητη, συστηματική και επαναλαμβανόμενη βία και επιθετική συμπεριφορά με σκοπό την επιβολή, την καταδυνάστευση και την πρόκληση σωματικού και ψυχικού πόνου σε μαθητές από συμμαθητές τους, εντός και εκτός σχολείου.

Συχνά το «ισχυρότερο» παιδί αντλεί από την πράξη του κάποιο όφελος, όπως ευχαρίστηση, κύρος, υλικά αποκτήματα, ενώ το «αδύναμο» παιδί δεν μπορεί να προστατέψει με ουσιαστικό και ριζικό τρόπο τον εαυτό του.

Ο εκφοβισμός και η βία στο σχολείο είναι και ομαδικό φαινόμενο, καθώς δεν αφορά μόνο το μαθητή που εκφοβίζει και εκείνον που εκφοβίζεται, αλλά και όσους είναι παρόντες ή γνωρίζουν την ύπαρξή του, δηλαδή τους παρατηρητές, οι οποίοι μπορεί να είναι είτε μαθητές είτε ενήλικες.

Ένα σημείο το οποίο χρήζει διευκρίνισης είναι ότι όλες οι μορφές μαθητικής επιθετικότητας δεν αποτελούν εκφάνσεις του σχολικού εκφοβισμού και της βίας στο σχολείο.

Η επιθετικότητα, η οποία αποτελεί οικουμενικό χαρακτηριστικό της ανθρώπινης φύσης, δεν στοχεύει πάντα στην εμπρόθετη και επαναλαμβανόμενη τρομοκράτηση των «αδύναμων» και συνεπώς δεν αποτελεί σε όλες τις περιπτώσεις μορφή εκφοβιστικής συμπεριφοράς. Για παράδειγμα, η έκφραση επιθετικότητας στα πλαίσια κάποιου παιχνιδιού εξαιτίας μιας διαφωνίας, δεν αποτελεί αναγκαστικά μορφή εκφοβισμού.

Επίσης, η επιθετικότητα μπορεί να μετασχηματιστεί σε μορφές συμπεριφοράς κοινωνικά αποδεκτές, όπως είναι η διεκδικητικότητα, η πρωτοβουλία, το θάρρος της γνώμης, η δημιουργικότητα, η επιθυμία για μάθηση. Στις περιπτώσεις του εκφοβισμού και της βίας στο σχολείο, η επιθετικότητα και η δύναμη (σωματική, ψυχολογική ή κοινωνική) διαστρεβλώνονται, γίνονται μέσο επιβολής και μάλιστα ένας τρόπος συσχέτισης με τους άλλους σε δυαδικό και ομαδικό επίπεδο.

1.2 Μορφές Βίας:

Η **βία** αναφέρεται στις πράξεις της επιθετικότητας και της κατάχρησης που προκαλεί ή σκοπεύει να προκαλέσει τον εγκληματικό τραυματισμό ή τη ζημιά στα πρόσωπα, και (σε μια μικρότερη έκταση) τα ζώα και την περιουσία.

Αναίτια βία

Βία χωρίς προφανή ή λογική αιτία. Νεανική βία σε τυχαία πρόσωπα "για πλάκα". Σχιζοειδής βία χωρίς λογική αιτία. Ορμονική βία, λόγω υψηλής τεστοστερόνης, μα και χαμηλά επίπεδα αυτοσυγκράτησης-αυτοελέγχου.

Θρησκευτική βία - Ιερή βία

Το να προκαλείς σωματικές βλάβες ή θάνατο λόγο θρησκευτικών πεποιθήσεων. Ονομάζεται Ιερή βία και Ηθική βία. Ο θύτης δεν διαπράττει κάποιο έγκλημα σύμφωνα με τις αρχές του. Είναι πολύ επικίνδυνη μορφή βίας, όπως και η πολιτική, γιατί ακόμη και αν ο θύτης παραδεχθεί την πράξη του, δεν θεωρεί συνήθως ότι έκανε κάτι μεμπτό.

Ψυχολογική βία

Ψυχολογική πίεση, συνειδητή και μη. Ως ψυχολογική βία μπορεί να θεωρηθεί η πίεση ενός ατόμου να κάνει κάτι που δεν θέλει, ενώ αυτό δεν έχει ερωτηθεί αν θέλει.

Μορφή ψυχολογικής βίας είναι και ο ψυχαναγκασμός. Εκεί θύμα και θύτης πολλές φορές ταυτίζονται. Για παράδειγμα: Ψυχολογική βία, μας ασκούν άτομα που επιμένουν να αγοράσουμε ένα προϊόν, ένας ζητιάνος που ακόμη και αν δεν μας μιλά, μας σοκάρει ψυχολογικά το κομμένο του πόδι και η εμφάνισή του, την οποία προβάλλει χωρίς να σέβεται τα όριά μας και μας εξαναγκάζει να δώσουμε κάτι μέσω του τρόμου. Το γεγονός ότι έχει ανάγκη τα χρήματα, δεν αναιρεί ότι ίσως και άθελά του, ασκεί έντονη ψυχολογική βία (με την ευθύνη πάντα της πολιτείας που δεν το στέγασε σε ίδρυμα). Η ψυχολογική βία, δεν αναιρείται αν τα άτομα που την ασκούν έχουν κάποια δίκαια αιτήματα. Η βία τραυματίζει τους αποδέκτες της.

1.3 ΕΝΔΟΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΑ (ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ)

Στατιστικές μελέτες δείχνουν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό μαθητών, τουλάχιστον μια φορά καθ' όλη τη σχολική τους πορεία έχουν υποστεί, έχουν γίνει θεατές ή και έχουν ασκήσει βία, λεκτική, ψυχολογική, σωματική καθώς τις περισσότερες φορές παραδέχονται ότι το έκαναν για πλάκα!

ΔΕΙΓΜΑ ΜΑΘΗΤΩΝ (Ενδοσχολική βία, δράσεις και αντιδράσεις - πηγή: Βαρβάκειος Σχολή)

Πως αξιολογείς τη συμπεριφορά σου

	Γυμνάσιο%	Λύκειο%
Με το να ασκώ βία αισθάνομαι δύναμη και εξουσία	10,2	17,5
Ντρέπομαι, αλλά δεν μπορώ να συγκρατήσω τα επιθετικά μου ένστικτα	20,5	11,9
Δεν αξιολογώ τη συμπεριφορά μου ως βίαιη	28,4	46,5
Κατά βάθος νιώθω αδύναμος αλλά δε θέλω να το δείχνω	13,6	3,5
Θέλω να είμαι το κέντρο του ενδιαφέροντος	4,5	4,6
Εκ των υστέρων μετανιώνω και δεν θα ήθελα να το ξανακάνω	47,7	16,2

ΕΝΔΟΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΑ (ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ)

Στο ερώτημα που τέθηκε στους μαθητές για το που θα απευθυνόταν ως μάρτυρες ή ως θύματα βίας απάντησαν :

	<u>Γυμνασίου</u>	<u>Λυκείου</u>
<u>Κρατούν μέσα τους</u>	37,3%	36,5%
<u>Στον διευθυντή/ια</u>	7,2%	51,5%
<u>Στον καθηγητή ειδικό για περιστατικά βίας</u>	10,2%	42,4%
<u>Στον καθηγητή που εμπιστεύονται</u>	37,5%	37,1%
<u>Σε ομάδα φίλης μαθητών ευαισθητοποιημένων σε θέματα σχολικής βίας</u>	54,6%	34,1%
<u>Σε θεσμοθετημένο μαθητή-διαμεσολαβητή</u>	42,1%	22%

- Μπορώ να τα καταφέρω μόνος μου, λένε 55% του Γυμνασίου έναντι 12,5% Λυκείου
- Δεν έδωσα σημασία, λένε 53% του Γυμνασίου έναντι 19% Λυκείου
- 32,6% πιστεύουν στην ανταπόδοση της βίας
- 30% του Λυκείου πιστεύουν ότι η βία είναι ένα παιχνίδι έναντι 13% των μαθητών Γυμνασίου

Στην Ελλάδα, το 23,3% των μαθητών γυμνασίου-λυκείου γίνονται μάρτυρες σε καβγά με ξύλο τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα.

Στα ελληνικά γυμνάσια και τα λύκεια σχεδόν οι μισοί ερωτηθέντες (48,9%) δήλωσαν ότι βρέθηκαν μπροστά σε περιστατικό με κοροϊδία τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα.

Σύμφωνα με έρευνα που έγινε το 2002 στη Βρετανία, ένας στους τέσσερις νέους ηλικίας 11 έως 19 ετών, έχει δεχθεί απειλές μέσω υπολογιστή ή κινητού τηλεφώνου ακόμη και για τη ζωή του. (NCH -National Children's Home, UK).

	Γυμνάσιο%	Λύκειο%
Ψυχολογική	32	19
Λεκτική	72	39
Σωματική	89	60
Σεξουαλική παρενόχληση	6	8
Βανδαλισμοί	24	19

1.4 Τέταρτη η Ελλάδα στον σχολικό εκφοβισμό

Σύμφωνα με την έρευνα που πραγματοποίησε το «Χαμόγελο του Παιδιού» σε 16.227 μαθητές από έξι ευρωπαϊκές χώρες (Ελλάδα, Ιταλία, Βουλγαρία, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία) ένας στους τρεις μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχει πέσει θύμα σχολικού εκφοβισμού, ενώ ένας στους δύο μαθητές γίνεται μάρτυρας τέτοιων περιστατικών.

Η Ελλάδα βρίσκεται στην τέταρτη θέση στα περιστατικά σχολικού εκφοβισμού με ποσοστό 31,98%, ενώ πρώτη είναι η Λιθουανία σε ποσοστό 51,65%, δεύτερη η Εσθονία με 50,20%, τρίτη η Βουλγαρία με 34,66%, πέμπτη η Λετονία με 25,21% και έκτη η Ιταλία με 15,09%.

Όσον αφορά τα αποτελέσματα στην Ελλάδα, ερωτήθηκαν 4.999 μαθητές από 167 σχολεία στην επικράτεια της χώρας, με τα αγόρια να κατέχουν την πρώτη θέση θυματοποίησης σε ποσοστό 34,20% ενώ τα κορίτσια πέφτουν θύματα βίας σε ποσοστό 20,71%.

Το 35,38% των παιδιών δήλωσε ότι τέτοιου είδους πράξεις γίνονται μέσα και έξω απ' το σχολείο. Το 24,4% απάντησε ότι η επίθεση που δέχθηκε ήταν μέσα στη σχολική αίθουσα, ενώ το 21,84% δέχθηκε επίθεση στο πάρκο ή στη γειτονιά του.

Σχετικά με τις μορφές που λαμβάνει ο σχολικός εκφοβισμός η πλειονότητα των παιδιών απάντησε πως η συνηθέστερη μορφή είναι η χρήση κοροϊδευτικών ονομάτων (60,69%), ακολουθούν τα σπρωξίματα/χτυπήματα (45,39%), ενώ έπονται τα πειράγματα λόγω της εξωτερικής εμφάνισης με ποσοστό 36,3%.

Εκτός από τα περιστατικά βίας μέσα στο σχολικό περιβάλλον, συνεχώς αυξάνονται τα περιστατικά εκφοβισμού και μέσω Διαδικτύου (cyber bullying) με το ποσοστό των παιδιών να αγγίζει το 20,93%. Συνηθέστερη μορφή είναι η χρήση κινητών τηλεφώνων, όπου η ανάρτηση εξευτελιστικών φωτογραφιών στο Διαδίκτυο έλαβε 14,26% και η διάδοση εξευτελιστικών φωτογραφιών μέσω κινητών 12,82%.

Κεφάλαιο 2^ο

2.1 ΠΡΟΦΙΛ ΘΥΤΗ

Χαρακτηριστικά και συναισθήματα:

Τις περισσότερες φορές, ο θύτης είναι αγόρι με μεγάλη σωματική δύναμη, συχνά με πολύ καλές κοινωνικές δεξιότητες που προσελκύουν υποστηρικτές, τους οποίους μπορεί εύκολα να χειριστεί. Συνηθέστερα η εκφοβιστική συμπεριφορά λαμβάνει χώρα μεταξύ μαθητών ή/και μαθητριών του ίδιου τμήματος ή έστω της ίδιας τάξης και επομένως μεταξύ συνομηλίκων· στις περιπτώσεις όμως που υπάρχει διαφορά ηλικίας μεγαλύτερος είναι κατά κανόνα ο θύτης. Συχνά είναι πολύ δημοφιλής μεταξύ των συνομηλίκων του. Ο δράστης είναι άτομο ευέξαπτο, παρορμητικό κι επιθετικό. Χαρακτηρίζεται από αλαζονεία, αυταρέσκεια κι αυταρχισμό και διαπιστώνεται πως έχει υψηλή αυτοπεποίθηση, θετική εικόνα για την εξωτερική του εμφάνιση, απειθαρχία, καθώς και έντονη διάθεση επιβολής. Νομίζει πως, ασκώντας βία σε άτομα πιο αδύναμα από τον ίδιο, γίνεται καλύτερος, αποκτά δύναμη κι εξουσία, μπορεί να καθορίζει τα πάντα και να κάνει τους πάντες να τον φοβούνται. Θέλοντας να επιβεβαιώσει τη δύναμη του και να ικανοποιήσει την ανάγκη να εξουσιάζει άλλα παιδιά, κακομεταχειρίζεται τους άλλους χωρίς να παρουσιάζει καμία ευαισθησία απέναντι στα θύματά του. Νιώθει έτσι μεγαλύτερη ευχαρίστηση κι ασφάλεια και λιγότερο άγχος. Επιπλέον, ο θύτης μπορεί να έχει ακόμα κι υλικά οφέλη από την άσκηση βίας σε άλλα άτομα. Εξάλλου πολύ συχνά είναι τα φαινόμενα σχολικού εκφοβισμού για την απόσπαση χρηματικών ποσών ή άλλων αντικειμένων. Ο μαθητής- θύτης είναι πιθανόν να εμφανίσει χαμηλή σχολική επίδοση και συμπτώματα κατάθλιψης.

Ένα πρόσθετο χαρακτηριστικό των δραστών είναι η αδυναμία τους να συμβιβαστούν με τους κανόνες. Τις περισσότερες φορές, οι θύτες είναι άτομα δίχως συγκροτημένη σκέψη και προσωπικότητα που το μόνο που προσπαθούν είναι να εναντιωθούν στο «πρέπει», είτε αυτό είναι οι γονείς είτε το κράτος είτε το σχολείο. Νιώθουν ότι οι κανόνες τους περιορίζουν κι οι ίδιοι είναι ισχυρότεροι όταν μπορούν και τους καταπατούν.

Σύμφωνα με έρευνες, το οικογενειακό περιβάλλον του θύτη παίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο την εκδήλωση βίας και στο σχολικό περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα, συχνά ο θύτης προέρχεται από οικογένεια όπου η άσκηση οποιασδήποτε μορφής βίας είναι σύνηθες φαινόμενο. Έτσι, το παιδί είτε έχει συνηθίσει σε τέτοιου είδους συμπεριφορές, τις οποίες και θεωρεί αποδεκτές και στο περιβάλλον εκτός οικογένειας, είτε προσπαθεί να εκδικηθεί το πρόσωπο που τον τρομάζει ασκώντας βία σε άλλα άτομα. Επίσης, όταν ο έφηβος είναι εξοικειωμένος με εκδηλώσεις βίας μέσα στο σπίτι του, συχνά, βλέποντας ένα αδύναμο χαρακτήρα, του έρχονται στο μυαλό σκέψεις και συναισθήματα αρκετά τρομακτικά και αρνητικά, τα οποία διώχνει μέσω της άσκησης βίας σε αυτά τα αδύναμα άτομα.

Μία άλλη περίπτωση, είναι ο δράστης να προέρχεται από οικογενειακό περιβάλλον με αρκετά προβλήματα. Για παράδειγμα, ο χωρισμός των γονιών, ο θάνατος ενός ή και των δύο γονιών, η χρήση τοξικών ουσιών από τους γονείς μπορούν να πυροδοτήσουν την εκδήλωση επιθετικών συμπεριφορών από το παιδί το οποίο θέλει συνήθως να ξεσπάσει, να αντιδράσει για όλα αυτά που του συμβαίνουν και φυσικά να νιώσει καλύτερα.

Η στέρηση της προσοχής από τους γονείς μπορεί να αποτελέσει έναν ακόμη λόγο για τον οποίο τα παιδιά προβαίνουν σε βίαιες συμπεριφορές και αυτός δεν είναι άλλος από την επιθυμία τους να τραβήξουν την προσοχή των γύρω τους. Τέτοια άτομα αισθάνονται παραμελημένα και, σε πιο ακραίες περιπτώσεις, βάρος για την οικογένειά τους. Έτσι, νιώθουν την ανάγκη να επιδείξουν τις ικανότητές τους, να αποδείξουν στους ίδιους τους εαυτούς αλλά και στους υπόλοιπους ότι κι εκείνοι μπορούν να κάνουν κάτι, να είναι οι δυνατοί, να τους προσέχουν όλοι.

Τέλος, ο θύτης μπορεί να προέρχεται από πολύ αυστηρούς κι αυταρχικούς γονείς που του δίνουν λίγα περιθώρια προσωπικής ελευθερίας κι έτσι το παιδί θέλοντας να επαναστατήσει και να νιώσει αυτόνομο, ασκεί βία σε άλλα άτομα. Έτσι, οι υπερβολικά αυστηροί γονείς ενισχύουν τις επιθετικές συμπεριφορές ενώ από την αντίθετη πλευρά, οι πολύ παραχωρητικοί κι επιεικείς γονείς δε θέτουν όρια στη συμπεριφορά των παιδιών τους με άμεση συνέπεια να χάνουν τον έλεγχο.

Σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση επιθετικών συμπεριφορών παίζει η συνεχής προβολή βίαιων σκηνών από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ:

Οι συνέπειες της ενδοσχολικής βίας στα παιδιά είναι πολλές και καθοριστικές για τη μετέπειτα ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη. Όσον αφορά στους θύτες, οι επιπτώσεις στη ζωή τους μπορεί να είναι είτε ποινικές είτε συναισθηματικές είτε και τα δύο.

Καταρχάς, οι δράστες αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο να απομακρυνθούν από το σχολικό περιβάλλον, να διακόψουν τη μαθητική τους φοίτηση ή ακόμα και να οδηγηθούν σε αναμορφωτήριο ή φυλακές ειδικά διαμορφωμένες για εφήβους. Αυτό έχει άμεσες συνέπειες και στη ζωή τους αργότερα, καθώς μια τέτοια εμπειρία μπορεί να τους προκαλέσει σοβαρά ψυχικά τραύματα και αδυναμία ομαλής επανένταξής τους στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, όπου δε θα γίνονται εύκολα αποδεκτοί.

Συγχρόνως, η άσκηση βίας στο σχολικό περιβάλλον μπορεί να προκαλέσει προβλήματα και στην οικογένεια, μιας και οι ευθύνες αποδίδονται στους γονείς κι έτσι, όταν το περιβάλλον κριθεί ακατάλληλο για την ομαλή ανάπτυξη των εφήβων, τα παιδιά μπορεί να απομακρυνθούν από τους γονείς τους.

Επιπλέον, η εκδήλωση τέτοιων συμπεριφορών σε ποσοστό 50% οδηγεί σε ενήλικες με παραβατική συμπεριφορά που μπορεί να αποδειχθούν επικίνδυνοι για το κοινωνικό σύνολο.

2.2 ΠΡΟΦΙΛ ΘΥΜΑΤΟΣ

Χαρακτηριστικά και συναισθήματα:

Τα θύματα μπορεί να είναι και αγόρια και κορίτσια, ανάλογα με το είδος της βίας που ασκείται κάθε φορά. Για παράδειγμα, σύμφωνα με μελέτες, σε περιπτώσεις σεξουαλικής ή λεκτικής βίας, τα κορίτσια αποτελούν τα συχνότερα θύματα, ενώ σε περιπτώσεις σωματικής βίας συχνότερα θύματα είναι τα αγόρια.

Συχνά, τα θύματα είναι άτομα αδύναμα τόσο σωματικά όσο και ψυχικά. Τα παιδιά που είναι κοντότερα, λεπτότερα, ή με λιγότερη μυϊκή δύναμη από τους συνομήλικούς τους αποτελούν συχνότερα στόχο για εκφοβισμό. Τα θύματα πολλές φορές είναι επίσης άτομα με μαθησιακές δυσκολίες ή νοητικές και σωματικές αναπηρίες κάτι που τους καθιστά ακόμα πιο ευάλωτους αλλά κι αδύναμους να αντιδράσουν. Τα εξωτερικά τους χαρακτηριστικά όπως για παράδειγμα η παχυσαρκία, μπορούν να αποτελέσουν έναν ακόμη λόγο να δεχθούν επιθετική συμπεριφορά. Επίσης μπορεί να είναι είτε πολύ καλοί είτε πολύ αδύναμοι μαθητές γεγονός που εξοργίζει συχνά το θύτη. Ακόμα και πιο ασήμαντα περιστατικά, όπως το ότι ένα παιδί φοράει γυαλιά ή έχει ένα συγκεκριμένο τρόπο ομιλίας μπορούν να αποτελέσουν αφορμή για να γίνουν θύματα σχολικού εκφοβισμού. Κύριο χαρακτηριστικό τους είναι η ντροπαλότητά τους, η χαμηλή αυτοεκτίμηση κι η εσωστρέφειά τους. Γενικά, το θύμα δεν έχει μεγάλες παρέες ή πολλούς κολλητούς και είναι μοναχικό. Δυσκολεύεται να υπερασπιστεί τον εαυτό του και να αντιδράσει κι έτσι κρατά παθητική στάση, καθώς είναι άτομο ευαίσθητο, συναισθηματικό και πολύ επιφυλακτικό. Συχνά έχουν εκρήξεις συναισθημάτων οργής, θλίψης, πόνου, φόβου, ταπείνωσης, ντροπής. Τα θύματα στοχοποιούνται δίχως λόγο, ωστόσο, λόγω της χαμηλής αυτοεκτίμησής τους, τα ίδια τα άτομα νιώθουν άσχημα και σκέφτονται «Δεν αξίζω τίποτα. Είμαι άχρηστος. Κάπου φταίω κι εγώ. Τα κάνω όλα λάθος.» Τα θύματα αισθάνονται κατώτερα από τους θύτες, κάτι που γίνεται φανερό και στη στάση τους μετά το βίαιο περιστατικό, αφού σπάνια επιλέγουν να μιλήσουν σε κάποιον ενήλικα περί του θέματος. Είναι ιδιαίτερα κλειστοί κι ήσυχoi άνθρωποι και δεν τους αρέσει να γίνονται το επίκεντρο της προσοχής.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ

Γενικά, τα παιδιά-θύματα έχουν τόσο ψυχικές όσο και σωματικές συνέπειες από τα περιστατικά bullying που δέχονται, τις οποίες βρίσκουν δύσκολο να ξεπεράσουν. Πρώτ'απ'όλα, τα παιδιά θύματα μετά από περιστατικά βίας, γεμίζουν φόβο, άγχος κι ανασφάλεια. Αισθάνονται ακόμη πιο αδύναμοι να αντιδράσουν κι αποκτούν χαμηλό προφίλ στην επικοινωνία, καθώς φοβούνται να μιλήσουν και να εκφράσουν τις σκέψεις τους. Μπορούν πολλές φορές να παρουσιάσουν κατάθλιψη, να εμφανίσουν φοβίες και συμπλέγματα κατωτερότητας που δύσκολα θα μπορέσουν να αποβάλουν. Επίσης, το παιδί εμφανίζει έλλειψη διάθεσης να πάει στο σχολείο και συνεπώς κάνει πολλές απουσίες και παρουσιάζει πτώση στις σχολικές του επιδόσεις. Δείχνει έλλειψη επιθυμίας να βγει με τους φίλους του και προτιμά να μένει μόνος του στο σπίτι.

Φυσικά σε περιπτώσεις σωματικής βίας, οι συνέπειες δεν είναι μόνο οι ψυχολογικές αλλά κι οι σωματικές, μιας και το θύμα μπορεί να γεμίσει χτυπήματα, μελανιές, σκισίματα κι άλλα ακόμα σοβαρότερα τραύματα. Τέλος, μπορούν να παρουσιάσουν ακόμα και ψυχοσωματικές διαταραχές όπως βουλιμία ή νευρική ανορεξία, πονόκοιτους, πονοκεφάλους, διαταραχές ύπνου, αϋπνίες, εφιάλτες.

2.3 ΠΡΟΦΙΛ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΩΝ

Χαρακτηριστικά και συναισθήματα

Σύμφωνα με έρευνες, οι αντιδράσεις των μαθητών-παρατηρητών, δηλαδή των ατόμων που βρίσκονται μπροστά την ώρα που ένα περιστατικό σχολικού εκφοβισμού συμβαίνει, ποικίλλουν.

Αρχικά, υπάρχουν οι απλοί θεατές οι οποίοι παραμένουν ανενεργοί και απαθέστατοι μπροστά σε ένα περιστατικό άσκησης οποιασδήποτε μορφής βίας. Δεν επικροτούν το θύτη αλλά δε βοηθούν και το θύμα κρατώντας μια ουδέτερη στάση. Η στάση αυτή αποδίδεται σε δύο κυρίως λόγους. Από τη μία, οι μαθητές αυτοί δε θέλουν να εμπλακούν σε τέτοιου είδους περιστατικά φοβούμενοι τη μετέπειτα αντίδραση του θύτη προς το πρόσωπό τους. Γνωρίζοντας ότι ο θύτης είναι πιθανώς ισχυρότερος από τους ίδιους φοβούνται και επιλέγουν να σιωπήσουν και να απομακρυνθούν από το περιστατικό ή να κάνουν πως δε συμβαίνει τίποτα. Από την άλλη, οι παρατηρητές αυτοί, παρότι γνωρίζουν ότι αυτή η πράξη δεν είναι σωστή και πρέπει να σταματήσει και θέλουν να βοηθήσουν με κάποιον τρόπο το θύμα, δεν το κάνουν. Διστάζουν να μιλήσουν σε κάποιο μεγαλύτερο περί του θέματος κυρίως επειδή φοβούνται όχι μόνο τον ίδιο το θύτη αλλά και την απόρριψη από την παρέα ή το χαρακτηρισμό ως «καρφί» για παράδειγμα, που θα λάβουν από τους υπόλοιπους.

Μία άλλη μεγάλη κατηγορία παρατηρητών είναι εκείνοι οι οποίοι γελούν, σχολιάζουν ή ακόμα και φωτογραφίζουν τη σκηνή. Με τη στάση τους ενθαρρύνουν το θύτη, δείχνοντάς του ότι με αυτό που κάνει γίνεται αποδεκτός και δίνοντάς του τη λανθασμένη εντύπωση ότι πρέπει να συνεχίσει.

Τέλος, υπάρχουν κι οι ενεργοί θεατές οι οποίοι επιλέγουν να μην παραμείνουν απλοί παρατηρητές αλλά να αναλάβουν δράση και να βοηθήσουν το θύμα. Κι αυτό το κάνουν είτε απομακρύνοντας τους θύτες και αποθαρρύνοντάς τους να συνεχίσουν είτε μιλώντας σε κάποιο μεγαλύτερο. Σε αυτήν την κατηγορία παρατηρητών στηρίζεται κυρίως και η καταπολέμηση του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού.

Κεφάλαιο 3^ο

ΠΡΟΛΗΨΗ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

3.1 Σε επίπεδο σχολείου

- σύνταξη Σχολικής Επιτροπής ενάντια στον εκφοβισμό & την ενδοσχολική βία
- σύνταξη Διακήρυξης του σχολείου ενάντια στη βία: δικαιώματα-υποχρεώσεις-καθήκοντα για όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας
- αύξηση της επίβλεψης του σχολικού χώρου
- ευαισθητοποίηση και συνεργασία με τους γονείς, προκειμένου να σταματήσει ο κύκλος αναπαραγωγής και ενθάρρυνσης της ενδοσχολικής βίας

3.2 Σε επίπεδο Τάξης

- συζήτηση στην τάξη για τον ορισμό & τις μορφές της ενδοσχολικής βίας και του εκφοβισμού
- συζήτηση για τις επιπτώσεις του εκφοβισμού
- ενημέρωση σχετικά με το γιατί η ενδοσχολική βία και ο εκφοβισμός δεν είναι αποδεκτά από το σχολείο
- τρόποι & προτάσεις για πρόληψη και αντιμετώπιση από τους μαθητές: σύνταξη των κανόνων της τάξης ενάντια στη βία
- παροχή βοήθειας από μαθητές σε άλλους, για την επίλυση των συγκρούσεων που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε εκφοβισμό
- προαγωγή των συνεργατικών αλληλεπιδράσεων
- παροχή ευκαιριών για θετική έκφραση της επιθετικότητας (π.χ. μέσω των αθλημάτων)

3.3 Ο ρόλος του Εκπαιδευτικού

- Μιλήστε στο παιδί που εκφοβίζεται και ακούστε με προσοχή και σοβαρότητα αυτά που έχει να σας πει. Διαβεβαιώστε το παιδί ότι θα ανταποκριθείτε άμεσα για να το προστατεύσετε και ότι είστε διαθέσιμος να παράσχετε κάθε δυνατή βοήθεια. Πείτε στο παιδί, να σας κρατά ενήμερο σχετικά με οποιαδήποτε εξέλιξη
- Συζητήστε με τους γονείς του παιδιού, εκφράστε τις ανησυχίες σας και δείξτε ότι είστε αποφασισμένος να αναλάβετε δράση
- Εξακριβώστε ποιο παιδί είναι αυτό που εκφοβίζεται ή αυτό που εκφοβίζει
- Εξακριβώστε αν υπάρχει ομάδα παιδιών η οποία ενθαρρύνει ή/και υποστηρίζει το παιδί που εκφοβίζει
- Οδηγήστε το παιδί που εκφοβίζει στο γραφείο του Διευθυντή και συζητήστε σοβαρά μαζί του για το περιστατικό
- Υποστηρίξτε το παιδί που εκφοβίζεται σε συνεργασία με τον Διευθυντή

3.4 Ο ρόλος του Διευθυντή

- Καταγράψτε το περιστατικό, δίνοντας πληροφορίες για το πού και πότε συνέβη το περιστατικό, για το ποιοι συμμετείχαν, ποιοι παρατηρούσαν, τι μορφή εκφοβισμού ασκήθηκε και περιγράφοντας το τι ακριβώς έγινε.
- Διατηρείστε αρχείο καταγραφής των περιστατικών, ώστε να μπορούν να έχουν εύκολη πρόσβαση σε αυτό και τα υπόλοιπα ενδιαφερόμενα μέρη
- Προσδιορίστε αν πρόκειται για επαναλαμβανόμενη συμπεριφορά παραβίασης των κανόνων ενάντια στη βία
- Αν πρόκειται για επαναλαμβανόμενη εκφοβιστική συμπεριφορά, επικοινωνήστε με τους γονείς του παιδιού τηλεφωνικά και κανονίστε μια συνάντηση για να συζητήσετε
- Καθορίστε τις συνέπειες για το παιδί που εκφοβίζει, ύστερα από τη συζήτηση με τους γονείς, το παιδί που εκφοβίζεται, τα παιδιά-υποστηρικτές του παιδιού που εκφοβίζει, και τη Σχολική Επιτροπή
- Σχεδιάστε τον τρόπο παρακολούθησης του προβλήματος ώστε να έχετε εποπτεία της εξέλιξης της κατάστασης

3.5 Μέτρα πρόληψης για γονείς παιδιού που εκφοβίζεται

- Συνεργαστείτε στενά με το σχολείο για να πληροφορηθείτε για την έκταση και τη σοβαρότητα του περιστατικού καθώς και για τους τρόπους αντιμετώπισής του
- Παρέχετε στο παιδί σας υποστήριξη και ασφάλεια, χωρίς να το κατακρίνετε
- Ακούστε προσεκτικά τι έχει να σας πει το παιδί σας για τα συναισθήματά του και για τις ανάγκες του
- Παρακολουθείτε την εξέλιξη της κατάστασης αλλά και την υγεία του παιδιού σας
- Αν το παιδί σας παραπονιέται για μεγάλο χρονικό διάστημα ότι έχει σωματικούς πόνους, αν παρατηρείτε ότι έχει δυσκολίες στον ύπνο ή αν αρνείται επίμονα να πάει στο σχολείο, επισκεφτείτε έναν ειδικό ψυχικής υγείας για παιδιά.

3.6 Μέτρα πρόληψης για γονείς παιδιού που εκφοβίζεται

- Συζητήστε με τον Διευθυντή του σχολείου για το περιστατικό εκφοβισμού που προκλήθηκε από το παιδί σας
- Συνεργαστείτε με το σχολείο, για την αντιμετώπιση του προβλήματος του παιδιού σας σχετικά με τη βία
- Συνεργαστείτε με τον Διευθυντή και τον δάσκαλο του παιδιού σας για την εφαρμογή των κανόνων, των συνεπειών και την πρόληψη τέτοιων συμπεριφορών
- Παρακολουθήστε την εξέλιξη της κατάστασης και συνεργαστείτε στενά με το σχολείο. Παρατηρήστε αν το παιδί σας εμπλέκεται συχνά σε καβγάδες ή εκδηλώνει εκφοβιστική συμπεριφορά και με τα παιδιά της γειτονιάς ή και με εσάς στο σπίτι. Μιλήστε γι' αυτά στο Διευθυντή και το δάσκαλο της τάξης και συνεργαστείτε μαζί τους για να πάρετε βοήθεια

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- www.prekav.gr
- kmaked.pde.sch.gr
- www.zougla.gr
- <http://4lyk-kozan.koz.sch.gr/>